

نشست ها و همایش ها

پنجاه و هشتمین نشست از سلسله نشست‌های مرکز پژوهشی میراث مکتوب با عنوان «نقد و بررسی کتابهای ارشاد و مجالس جهانگیری» روز دوشنبه ۸۶/۴/۲۵ برگزار شد.

دکتر عارف نوشاهی، رئیس بخش زبان و ادبیات فارسی و استاد دانشگاه پنجاب، دکتر منصور صفت گل، استاد تاریخ دانشگاه تهران و دکتر محمود عابدی استاد ادبیات، بعنوان سخنران در این جلسه حضور داشتند.

ابتدا دکتر ایرانی، رئیس مرکز، ضمن خیر مقدم به اساتید و مدعوین، سخنان خود را با اشاره به پیشینه زبان فارسی در دو حوزه شبه قاره و ماوراءالنهر آغاز کرد. وی گفت: زبان فارسی از بیش از هزار سال پیش در این دو حوزه رونق فراوان داشته و ما بعنوان یکی از متولیان حوزه پژوهش و احیای نسخ خطی فارسی در این دو حوزه به فعالیت پرداخته‌ایم، و این دو اثر چاپ شده از جمله آثار بسیار ارزشمند این دو حوزه است.

مجالس جهانگیری اولین اثری است که از حوزه شبه قاره از سوی این مرکز منتشر شده است. همچنین کتاب ارشاد متن بسیار مهمی است که در ۵۰۰ هجری قمری در ماوراءالنهر تالیف شده است.

وی سپس به طرح کتاب‌های چاپ شده در شبه قاره که تاکنون ۱۵ هزار مدخل آن شناسایی شده و به همت دکتر نوشاهی از شخصیت‌های برجسته علمی پاکستان و شبه قاره صورت می‌گیرد، اشاره کرد.

آنگاه دکتر نوشاهی مصحح کتاب مجالس جهانگیری در خصوص این کتاب گفت: مجالس جهانگیری برای مردم

خواننده را عاقل تر از خود می دانستند. و خاصیت دیگر اینکه زبان شان در نهایت سهولت است و کمتر از زبان عربی استفاده می کردند مگر در استفاده از آیات و احادیث. که البته به ترتیب که جلو می رویم نثر ساده نیز کمتر می شود. و به واقع دکتر نوشاهی یک متن بسیار دل انگیزی را زنده کرده اند.

دکتر صفت گل آخرین سخنران این نشست بود و در مورد مجالس جهانگیری گفت: کتاب مجالس جهانگیری متنی غیر متعارف مربوط به قرن یازدهم هجری است که در حوزه بررسی های تاریخی ممکن است از چند جهت مورد بررسی قرار گیرد.

دکتر منصور صفت گل

جهت اول اینکه این متن در دوره خاصی فراهم آمده که دوره اکبری یا جهانگیری نام دارد که از لحاظ سازمان سیاسی، تشکیلات دیوانی، ساختار فرهنگی تحولات ادبی و مخصوصاً مذهبی، دوره بسیار مهمی برای تاریخ هندوستان و حتی پس از آن بوده است. و شاید بتوان گفت برای جهان اسلام نیز حائز اهمیت است از آنجا که تغییرات مذهبی که تأثیر خود را در دوره های بعدی تاریخ هندوستان و ایران و ماوراءالنهر و عثمانی گذاشته است.

وی گفت: مجلس هایی که در مجالس جهانگیری است از چند جهت مورد بررسی و ارزیابی است:

۱. اینکه به بهترین شکل می شود فرهنگ درباری مغولان هند را از خلال این مجلس ها استخراج کرد؛ روی جلد کتاب هم آمده: مجالس شبانه. که در واقع شب نشینی هایی بوده که علما و فضلا و ادبا در این شرکت می کردند و مباحثی را مطرح می نمودند.

شبه قاره و ایرانیان دارای اهمیت ویژه ای است که بیانگر روابط جهانگیر با پادشاه صفویه می باشد. همچنین در این کتاب در مورد شرح حال شاعران و هنرمندان ایرانی که به شبه قاره می رفتند و روابط جهانگیر و نحوه برخورد پادشاه با هنرمندان ایرانی بطور مفصل سخن رفته است که از این بد نیز دارای اهمیت بسیاری است و گویای روابط فرهنگی بین دو کشور در آن زمان است. سپس دکتر نوشاهی در مورد کتاب دیگر، ارشاد گفت: این کتاب از آنجا دارای اهمیت بسیاری است که دارای فوائد لغوی و ادبی است. در این کتاب لغات مطرود قرون ۵ و ۴ هجری وجود دارد که در هیچ فرهنگ فارسی موجود نیست.

از این رو این کتاب برای کسانی که در حوزه زبان فارسی و منظور زبان فارسی کار می کنند حائز اهمیت بسیاری است و جاذبه دیگری دارد.

وی افزود: کتاب ارشاد از نظر مفاهیم اخلاقی فارسی کتاب غنی ای است. دکتر نوشاهی به کتاب اخلاقیات تألیف پروفسور دوفوشه کور اشاره کرد و گفت: دوفوشه از ارشاد در کتاب خود نامی نبرده است، در صورتی که این کتاب دارای مفاهیم اخلاقی از سده های سه تا هفت است که ایشان در صدد تجدید نظر در کتاب خود هستند.

در پایان دکتر نوشاهی به نسخه ای نویافته و کهن از ارشاد اشاره کرد که در سفر اخیر خود به ترکیه به آن دست یافته است. و اگر روزی قرار باشد چاپ دومی از ارشاد صورت گیرد از این نسخه نیز استفاده خواهیم کرد.

دکتر عارف نوشاهی

سخنران بعدی دکتر محمود

عابدی، استاد دانشگاه تربیت معلم به اهمیت کتاب ارشاد اشاره کرد و گفت: متن، متن بسیار ارجمندی است که قبل از قرن ۶ یا ۷ کسی آن را نشناخته است. می دانید که متون قبل از قرن پنجم، متونی منثور و ساده و سرشار از معناسست و صمیمیتی با خواننده ایجاد می کنند. اغلب نویسنده های قبل از قرن پنجم یک خاصیت جدی اما کمیادار داشتند. از عنصر المعالی گرفته تا ناصر خسرو و بیهقی، اولین خاصیت شان این بود که شنونده و

دکتر محمود عابدی

۴. مناظرات مذهبی که شامل مناظرات مسیحی / اسلامی و شیعی / سنی مطرح می‌شد، قابل ذکر است که در قرن دهم و اوایل قرن یازدهم حوزه عثمانی، صفوی، ماورالنهری و هندی مخصوصاً ایران و هند سخت در معرض تبلیغات مسیحی قرار گرفته بود.

کتاب مجالس جهانگیری را با توجه به تاریخ کتابت آن می‌توان از مهم‌ترین و اصیل‌ترین کتابهایی دانست که در آن به منظره‌های مسیحی و اسلامی ذکر شده است. دکتر صفت گل در پایان پیرامون خصوصیات شخصی و روابط بین جهانگیر و شاه عباس سخن گفت.

پایان جلسه نیز به پرسش و پاسخ از سوی مدعوین و سخنرانان گذشت، هم‌چنین از سوی مرکز هدیه‌ای به رسم یادبود و سپاس و به دست استاد احمد منزوی به دکتر نوشاهی تقدیم شد.

۲. ملاحظات سخت سیاسی در مجالس و شب نشینی‌ها که تا حدودی هم رسمی بود.
۳. ذکر چگونگی مناسبت دیپلماتیک در حوزه سیاسی آن زمان.

به مناسبت بزرگداشت هشتصدمین سال تولد مولانا جلال‌الدین محمد بلخی مرکز پژوهشی میراث مکتوب منتشر می‌کند:

۱. مثنوی معنوی تصحیح نیکلسون، به کوشش حسن لاهوتی
۲. ثواب المناقب، عبدالوهاب همدانی، تصحیح عارف نوشاهی